M

aria Stanisława Konopnicka z domu Wasiłowska, pseudonim *Jan Sawa, Marko*, *Jan Waręż* Urodziła się 23 maja 1842r. w Suwałkach, zmarła 8 października 1810r. we Lwowie. Polska poetka i nowelistka okresu realizmu, krytyk literacki, publicystka, tłumaczka i działaczka na rzecz praw człowieka. Była córką Józefa Wasiłowskiego i Scholastyki z Turskich. Wasiłowscy przybyli do Suwałk w 1841 z pierworodną córką Wandą Zenobią, urodzoną rok wcześniej w Warszawie i zamieszkali w domu rejenta Jana Zapiórkiewicza przy dzisiejszej ul. Kościuszki 31 (wówczas Petersburskiej). W czasie pobytu w Suwałkach. Wasiłowskim urodziło się jeszcze czworo dzieci: Jan Jarosław, Laura Celina, Zofia, Jadwiga Julia. Zofia zmarła nazajutrz po urodzeniu i została pochowana na suwalskim cmentarzu. W 1849, kiedy Maria miała siedem lat, rodzina Wasiłowskich przeniosła się do Kalisza i zamieszkała na Warszawskim Przedmieściu. Matka Marii Konopnickiej zmarła w 1854 i została pochowana na Cmentarzu Miejskim w Kaliszu. Ojciec Marii był prawnikiem, obrońcą Prokuratorii Generalnej i Patronem Trybunału cywilnego, znawcą i miłośnikiem literatury. Wychowywał córki w tradycji chrześcijańskiej, bez kobiecego wpływu. Atmosfera powagi, żarliwego patriotyzmu i surowych nauk moralnych miała duży wpływ na Marię. W latach 1855–1856 uczyła się z siostrą na pensji u sióstr sakramentek w Warszawie i tam zetknęła się z Elizą Pawłowską, późniejszą Orzeszkową. Przyjaźń ich, scementowana wspólnymi zainteresowaniami literackimi, przetrwała całe życie Marii.

Młodość i początki twórczości

Konopnicka wyszła za mąż we wrześniu 1862 roku za Jarosława Konopnickiego, starszego od niej o 12 lat. Zaraz po ślubie wyjechała z Kalisza, zamieszkując w Bronowie k. Poddębic, a potem w Gusinie na terenie ówczesnej guberni kaliskiej (dziś województwo łódzkie). Jarosław, jako najstarszy z braci, zarządzał całością dóbr rodzinnych, w skład których wchodziły wsie: Konopnica, Bronówek i Bronów. Majątek ów był pokaźny, ale zaniedbany. Małżeństwo pod koniec 1863 roku i na początku 1864 roku spędzało czas z pierworodnym synem Tadeuszem za granicą, w Wiedniu i Dreźnie. W czasie dziesięciu lat małżeństwa Maria urodziła ośmioro dzieci, dwoje z nich zmarło zaraz po urodzeniu. Konopnicka nie mogła – jak napisze później w jednym ze swych autobiograficznych wierszy – znieść ograniczeń, jakie narzucał jej mąż. Nie chciała być na jego utrzymaniu i nie odpowiadała jej rola kury domowej. Jarosławowi nie podobały się literackie zainteresowania żony, która zadebiutowała i zaczęła pisać, właśnie w czasie ich małżeństwa. W 1872 sprzedano majątek w Bronowie i rodzina Konopnickich przeniosła się do dzierżawionego Gusina. Tu powstał poemat ***W górach***, który przychylnie zrecenzował Henryk Sienkiewicz, dzięki czemu poetka uwierzyła w swój talent i postanowiła sama zadbać o dzieci i siebie. W 1876 roku poetka rozstała się z mężem i podjęła decyzję o

opuszczeniu Gusina, w 1877 roku przeniosła się z dziećmi do Warszawy, gdzie mieszkała do 1890. Wyjazd z dziećmi do Warszawy utrwaliła w wierszu
Przed odlotem
. Poetka zaczęła pracę w stolicy jako korepetytorka. W 1878 roku nagle zmarł jej ojciec. W tym też roku zaczęła uczestniczyć w konspiracyjnych i jawnych akcjach społecznych. W 1882 roku wyjeżdżała do Austrii i Włoch, w 1884 roku w Czechach poznała
J.
Vrchlickiego, z którym nawiązała korespondencję. Na 25-lecie pracy pisarskiej (1903) Konopnicka otrzymała w darze narodowym dworek w
Żarnowcu koło Krosna na
Pogórzu Karpackim
. W 1889 roku poznała
Marię Dulębiankę, z którą pozostawała w głębokiej przyjaźni. 8 września 1903 Dulębianka wprowadziła się wraz z Konopnicką do dworku w Żarnowcu, gdzie miała swoją pracownię. Razem odbywały stąd podróże doAustrii,
Francji,
Niemiec,
Włoch i Szwajcarii, których klimat służył zdrowiu Konopnickiej.

Życie literackie

Maria Konopnicka debiutowała w 1870 w "Kaliszninie" wierszem ***Zimowy poranek***. Utwór ten został dobrze przyjęty. Miastu Kalisz poświęciła trzy utwory poetyckie: dwa zatytułowane
Kaliszowi
(1888 i 1907) i
Memu miastu
(1897).Cykl lirycznych wierszy
W górach
zamieścił w rok później "Tygodnik Ilustrowany". Bardzo szybko jej twórczość poetycka przepełniona patriotyzmem i szczerym liryzmem, stylizowana "na swojską nutę" zdobyła powszechne uznanie. Pierwszy tomik
Poezji
wydała w roku 1881, następne ukazywały się w latach: 1883, 1887, 1896. W latach 1884-1886 redagowała pismo dla kobiet "Świt"; próbując zradykalizować jego program, wywołała sprzeciw zachowawczej opinii i cenzury. Współpracowała z tygodnikiem emancypantek " Bluszcz". Nowele pisała od początku lat osiemdziesiątych XIX wieku aż do śmierci. Zaczęło się od dziennikarskich doświadczeń Konopnickiej, w czasie redagowania przez nią "Świtu". Początkowo czerpała inspiracje z doświadczeń Prusa, Orzeszkowej, a następnie rozwinęła własne pomysły w dziedzinie małych form. Nowela
Dym
opublikowana została w roku 1893. Maria Konopnicka zajmowała się także krytyką literacką, którą uprawiała od roku 1881, początkowo na łamach "

Kłosów", "Świtu", "
Gazety Polskiej", "
Kuriera Warszawskiego", następnie w wielu innych pismach. Do 1890 roku przeważały artykuły recenzyjne o tekstach współczesnych autorów polskich i zagranicznych. Konopnicka jest znana z części swojego dorobku obejmującego prozę i tworzonego dla dzieci. Utwory Konopnickiej dla dzieci ogłaszane od roku
1884, eliminujące natrętny dydaktyzm, rozbudzające wrażliwość odbiorców były nowością w tej dziedzinie pisarstwa. Już jako znana pisarka Konopnicka powróciła do wspomnień z lat dzieciństwa spędzonych w Suwałkach. Poświęciła im dwa utwory:
Z cmentarzy
i
Anusia
. Około roku 1890 pojawiły się w poezji Konopnickiej nowe zainteresowania tematyczne, zwłaszcza dziełami kultury europejskiej oraz nowe sposoby nawiązań do tradycji. W 1908 w "Przodownicy" Konopnicka opublikowała
Rotę
, jedną z najważniejszych polskich pieśni patriotycznych. Utwory Konopnickiej zawierają protest przeciwko niesprawiedliwości społecznej oraz ustrojowi niosącemu ucisk i krzywdę. Nacechowane są patriotyzmem, liryzmem i sentymentalizmem. Konopnicka współpracowała z wydawnictwami, prasą krajową, organizacjami społecznymi trzech zaborów, a także uczestniczyła w międzynarodowym proteście przeciwko prześladowaniu dzieci polskich we Wrześni (1901–1902). Brała udział w walce o prawa kobiet, akcji potępiającej represje władz pruskich, w pomocy na rzecz więźniów politycznych i kryminalnych.

Śmierć pisarki

Maria Konopnicka zmarła na zapalenie płuc 8 października 1910 we Lwowie. Została pochowana 11 października 1910 na cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie, w
Panteonie Wielkich Lwowian
(II rondo, 5 aleja). Pogrzeb, zorganizowany przez Marię Dulębiankę, stał się wielką manifestacją patriotyczną, w której udział wzięło blisko 50 000 osób. Popiersie
nagrobne wykonała Luna Drexlerówna, na cokole wyryto fragment wiersza Konopnickiej

Na cmentarzu:

...Proście wy Boga o takie mogiły,
Które łez nie chcą, ni skarg, ni żałości,
Lecz dają sercom moc czynu, zdrój siły

Na dzień przyszłości...

Zniszczone podczas II wojny światowej popiersie Konopnickiej zostało odtworzone w okresie powojennym. Społeczność Suwałk zorganizowała wieczór poświęcony jej twórczości i zapoczątkowano zbiórkę pieniędzy na tablicę pamiątkową. Władze carskie sprzeciwiały się tej inicjatywie. Dopiero w 25-lecie śmierci, 8 października 1935 roku, na ścianie domu, w którym urodziła się poetka, umieszczono pamiątkową tablicę. W lutym 1957 roku powołano Muzeum Marii Konopnickiej, a otwarcie ekspozycji nastąpiło 15 września 1960 roku, po przeprowadzeniu prac remontowych i konserwatorskich. W centrumSuwałk postawiono poetce pomnik. Postawiono również pomnik we Wrześni i Kaliszu (w 1969 roku).